

TOWARDS CREATIVE
AND CULTURAL CAPITAL
DEVELOPMENT
OF YAOWARAT

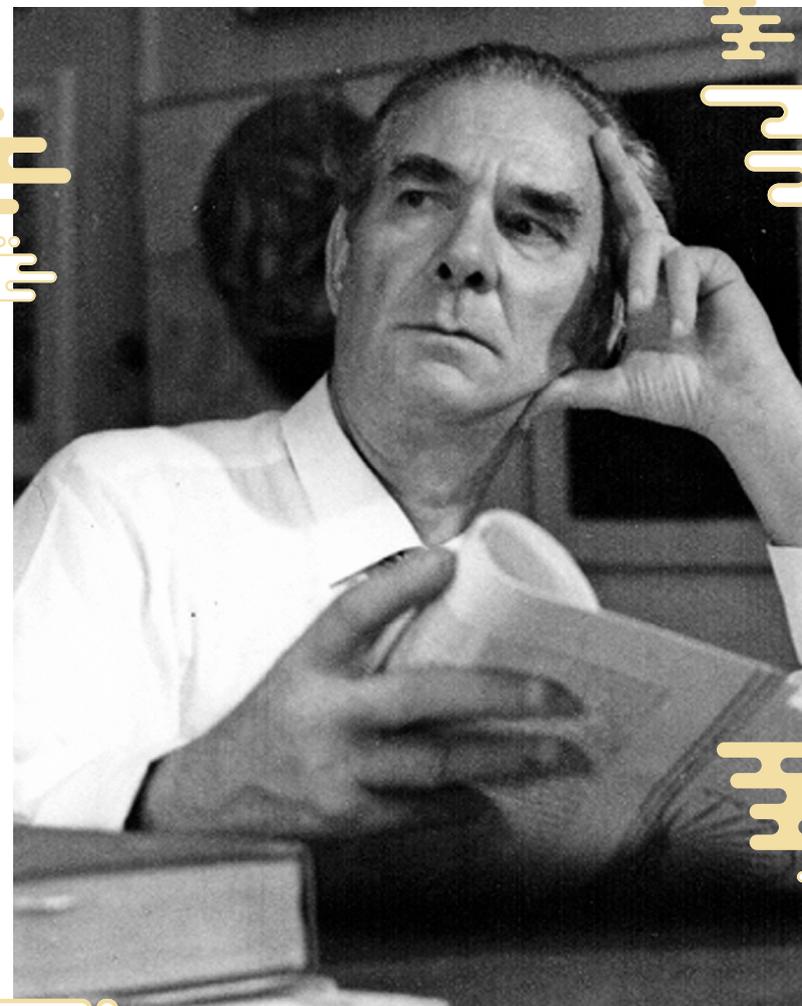
การพัฒนากุนทางศิลปะ
และวัฒนธรรมย่านเยาวราช

SURIC
Specialized Urban Regeneration
and Quality Administration Office

ภายใต้ชุดโครงการ
“มหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนศิลปะ
และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่” ครั้งที่ 3

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี
(Corrado Feroci)

ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร และ บิดาแห่งศิลปะร่วมสมัยของไทย

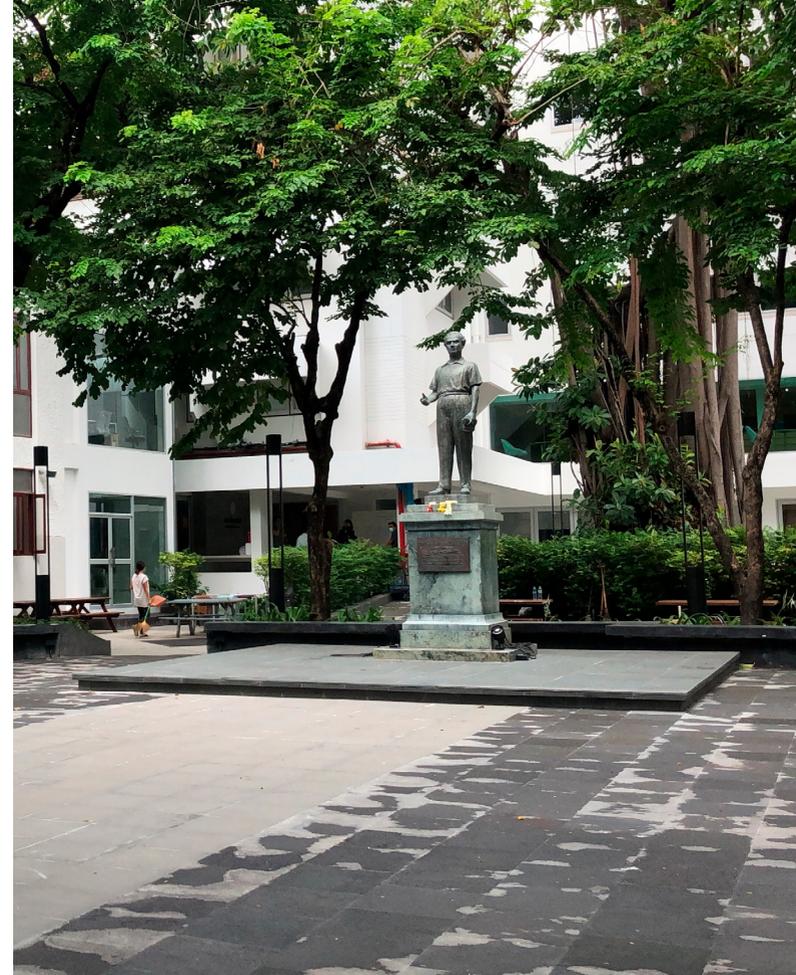
สารจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากรดำเนินงานโครงการวิจัยการพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านเยาวราช – เจริญกรุง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันด้วยวัตถุประสงค์ในการสร้างความเข้าใจในรากฐานความเป็นมาของทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมที่สำคัญของย่านเยาวราช เพื่อที่จะรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของพื้นที่ให้ยังคงดำเนินต่อไปได้ท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาของเมืองและการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วในพื้นที่ ซึ่งเป็นการจัดการและพัฒนามรดกศิลปะและวัฒนธรรมโดยบูรณาการองค์ความรู้หลากหลายสาขาวิชาภายในมหาวิทยาลัย รวมถึงดำเนินการจัดกิจกรรมการวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงเข้ากับพื้นที่ชุมชน ตลอดจนพัฒนาขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายและชุมชนที่สอดคล้องกับพันธกิจการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากรขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้การสนับสนุนทุนและการดำเนินงานวิจัย และขอขอบคุณชุมชนในพื้นที่เยาวราช – เจริญกรุง ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนพื้นที่จัดกิจกรรมการวิจัย รวมทั้งศิลปิน นักออกแบบ ปรชาญชุมชน นักวิชาการที่ร่วมกิจกรรม ตลอดจนคณะทำงานทุกฝ่ายที่ร่วมมือกันจนประสบผลสำเร็จ ลุล่วง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการจัดการมรดกศิลปะและวัฒนธรรมด้านต่างๆ ทั้งรูปธรรมและนามธรรมที่สร้างประโยชน์แก่ชุมชน สังคม และเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัยชาญ ถาวรเวช)
อธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษา เดิมคือ โรงเรียนประณีตศิลปกรรม สังกัดกรมศิลปากร เปิดสอนวิชาจิตรกรรมและประติมากรรมให้แก่ข้าราชการ และนักเรียนในสมัยนั้น โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี (เดิมชื่อ Corrado Feroci) ชาวอิตาลีซึ่งเดินทางมารับราชการในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้ขึ้น และได้เจริญเติบโตเป็นลำดับเรื่อยมา จนกระทั่งได้รับการ

ยกฐานะขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2486 คณะจิตรกรรมและประติมากรรม ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นคณะวิชาแรก (ปัจจุบันคือ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์) ในปี พ.ศ. 2498 จัดตั้งคณะสถาปัตยกรรมไทย (ซึ่งต่อมาได้ปรับหลักสูตรและเปลี่ยนชื่อเป็น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์) และคณะโบราณคดี หลังจากนั้นได้จัดตั้งคณะมัณฑนศิลป์ขึ้นในปีต่อมา

ปี พ.ศ. 2509 มหาวิทยาลัยศิลปากร มีนโยบายที่จะเปิดคณะวิชาและสาขาวิชาที่ หลากหลายขึ้น แต่เนื่องจากบริเวณพื้นที่ใน วังท่าพระคับแคบมาก ไม่สามารถจะขยาย พื้นที่ออกไปได้ จึงได้ขยายเขตการศึกษาไป ยังพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม โดยจัดตั้งคณะอักษรศาสตร์ พ.ศ. 2511 คณะศึกษาศาสตร์ พ.ศ. 2513 และคณะ วิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2515 ตามลำดับ หลังจากนั้น จัดตั้งคณะเภสัชศาสตร์ พ.ศ. 2529 คณะ เทคโนโลยีอุตสาหกรรม พ.ศ. 2534 (ปัจจุบัน คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี อุตสาหกรรม) และจัดตั้งคณะดุริยางคศาสตร์ ขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2542 เพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัย ที่มีความสมบูรณ์ทางด้านศิลปะมากยิ่งขึ้น

ปี พ.ศ. 2540 มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ ขยายเขตการศึกษาไปจัดตั้งวิทยาเขตแห่ง ใหม่ที่จังหวัดเพชรบุรี เพื่อกระจายการศึกษา ไปสู่ภูมิภาค ใช้ชื่อว่า “วิทยาเขตสารสนเทศ เพชรบุรี” จัดตั้งคณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยี การเกษตร ในปี พ.ศ. 2544 คณะวิทยาการ จัดการ ในปี พ.ศ. 2545 คณะเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ในปี พ.ศ. 2546 และวิทยาลัยนานาชาติ ในปี พ.ศ. 2546 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ขยายงานในระดับ บัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2515 โดยการจัดตั้งบัณฑิต วิทยาลัยขึ้น เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการ

การพัฒนาทุนทางศิลปะ
และวัฒนธรรมย่านเยาวราช

Towards creative and cultural capital
development of Yaowarat

ภายใต้ชุดโครงการ “มหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่” ครั้งที่ 3
สนับสนุนโดย : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทินต์ย์ วานิชชีวะ
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้จัดการโครงการวิจัย :

ศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ศรีอมรศักดิ์
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

นักวิจัย :

1. รองศาสตราจารย์ จักรพันธ์ วิลาลีนีกุล
คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรติ เกษมสุข
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ สิริเวสมาศ
คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ประสพชัย พสุนนท์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระวัฒน์ จันทิก
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย อารักษ์ไพพงษ์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล อันแผ้ว
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ ล้อจิดรอำนาจ
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกิจ สุทธิเรืองวงศ์
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยศิลปากร
11. อาจารย์ ดร.ณิชนันทน์ เทพศุภรังษิกุล
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
12. อาจารย์ ดร.สังกมา สารวัตร
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
13. อาจารย์สุภาพร หนูก้าน
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
มหาวิทยาลัยศิลปากร
14. อาจารย์พีเชษฐ เขียวประเสริฐ
คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
15. อาจารย์ ดร.นิพัทธ์ชนก นางพินิจ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ย่านเยาวราช ซึ่งรวมไปถึงพื้นที่เยาวราช เจริญกรุง และบริเวณใกล้เคียง ล้วนมีเส้นทาง แยกสัดเลาะไปตามตรอกขอกซอยต่างๆ ที่เชื่อมพื้นที่ของชุมชนที่มีอายุเก่าแก่ อันมี ศาสนสถาน อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานอันเต็มไปด้วยขนบประเพณี ความ เชื่อ วิถีชีวิต ร้อยเรื่องราวของผู้คนที่อาศัย และเข้ามาประกอบกิจกรรมต่างๆ รวมกัน เป็นย่าน ย่านที่ประกอบไปด้วยเรื่องราวของ ผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานมาหลายยุคหลายสมัยจน กลายเป็นย่านประวัติศาสตร์ที่ยังหลงเหลือ แหล่งศิลปะและวัฒนธรรมตกทอดมาจาก อดีต โดยมีอัตลักษณ์ความเป็นย่านหลายด้าน เช่น ความเป็นย่านชุมชนจีนที่มีศาลเจ้าเป็น จำนวนมาก อันมีการค้าเกี่ยวกับเครื่องไหว้เจ้า เป็นสัญลักษณ์ ย่านพาณิชยกรรม โดยเฉพาะ อุปกรณ์ตั้งต้นการผลิตนาฬิกา

นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาหารสำคัญ ทั้งของแห้ง อาหารกระป๋อง และผลไม้นำเข้า เป็นแหล่งรวมอาหารระดับภัตตาคาร ร้านอาหารห้องแถว และอาหารรถเข็น (Street Food) ที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับ ของนักท่องเที่ยว

ถนนเยาวราช
(ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

ปัจจุบันเส้นทางรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน (หัวลำโพง-บางแค) ได้เปิดให้บริการโดยเส้นทางนี้เชื่อมต่อย่านประวัติศาสตร์เมืองเก่ากรุงรัตนโกสินทร์กับธนบุรี เส้นทางรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินผ่านถนนเจริญกรุง มีสถานีสำคัญคือ สถานีวัดมังกรและสถานีสามยอด (วังบูรพา) ซึ่งทำให้การเดินทางเข้ามาในย่านนี้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น มีการคาดการณ์ว่าจะมีนักท่องเที่ยวรายย่อยและผู้คนเดินทางเข้ามาเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างรายได้แก่ชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามโครงการรถไฟฟ้ามีผลกระทบสำคัญที่ผ่านมา คือ การขายที่ดินผลัดเจ้าของและเกิดโครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ในบริเวณนี้และมีแนวโน้มจะเกิดโครงการขนาดใหญ่และกลางเกิดขึ้นตามมา การพัฒนาที่ดิน การส่งเสริมเชิงพาณิชย์และการปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวจะสร้างผลกระทบกว้างขวางในด้านการค้าและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับยุคสมัยในย่านเมืองเก่ามากขึ้น อีกด้านหนึ่งชุมชนและผู้อาศัยเดิมจะสั่นคลอน การค้าประเพณี และวิถีชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ของย่านเยาวราชซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวและผู้คนที่ทั่วไปให้มาเยี่ยมเยือนมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไป การค้าและบริการแบบเดิมที่ไม่อาจแข่งขันเชิงธุรกิจสมัยใหม่ การย้ายออกของชุมชนผู้อาศัยเดิมและการรื้อถอนอาคารจะเพิ่มขึ้น การพัฒนาย่านเยาวราชในอนาคตจำเป็นต้องศึกษาเพื่อวางแผนและปรับปรุงทิศทางให้เกิดความยั่งยืน

วิวที่ศรัณกรุงเก่า ย่านเยาวราช (ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

จากหลักการและเหตุผลข้างต้นจะเห็นได้ว่าพื้นที่ย่านเยาวราชเป็นพื้นที่สำคัญในกรุงเทพมหานครที่ชุมชนยังคงดำรงอัตลักษณ์ทั้งมรดกที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมอย่างใดก็ดี ชุมชนย่านเยาวราชกำลังต้องปรับตัวครั้งใหญ่จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างคมนาคมของเมือง ค่านิยมและวิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยและเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาไป จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าการดำเนินการพัฒนายานทั้งด้านสังคมสิ่งแวดล้อม และการจัดการวัฒนธรรมยังขาดการประสานเชื่อมโยงระหว่างภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหาหรือการจัดการเชิงรุกที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพ

ย่านเยาวราช (ปัจจุบัน)

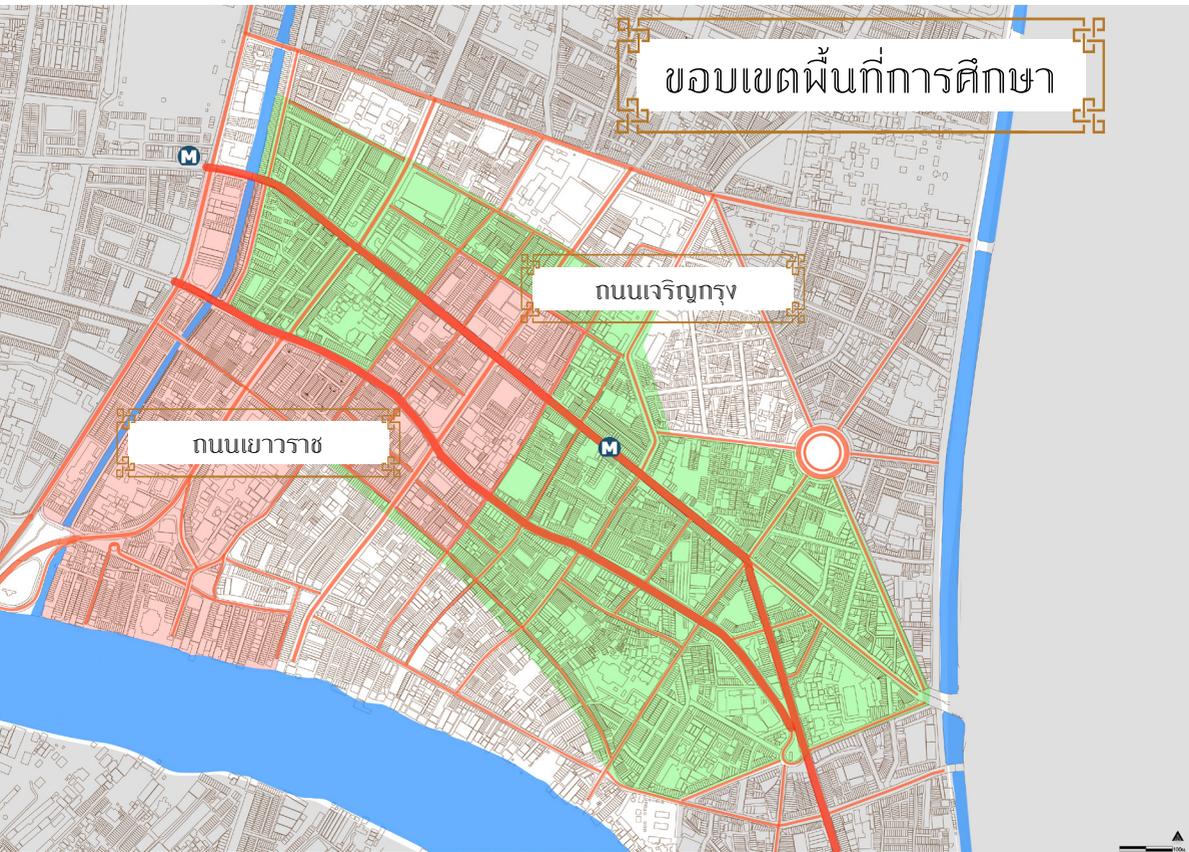
ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี๊ยะ ศาลเจ้าจีนในย่านเยาวราช

โครงการวิจัยนี้จึงต้องการรวบรวมและประกอบสร้างข้อมูลความรู้เกี่ยวกับตัวตนของย่านเยาวราช คันทากลโก แบบจำลองการแก้ปัญหาและแนวปฏิบัติ และทดลองสร้างเวทีแห่งการปะทะสังสรรค์ทางความคิดในรูปแบบของกิจกรรมจากทุนศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นต้นแบบของความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดการมรดกวัฒนธรรมทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม โดยตั้งเป้าหมายระยะยาวคือการสร้างชุมชนสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวและอยู่อาศัยในเขตเมืองได้โดยมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ภาพรวมของการดำเนินงานโครงการวิจัย

“การพัฒนาทุนทางศิลปะ
และวัฒนธรรมย่านเยาวราช”

ขอบเขตพื้นที่การศึกษา

ถนนเจริญกรุง

ถนนเขาวราช

โครงการวิจัย ‘การพัฒนาทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมย่านเขาวราช’

เป็นการดำเนินงานวิจัยร่วมกับชุมชน เครือข่ายศิลปิน และหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน โดยศึกษาแนวปฏิบัติในการจัดการมรดกศิลปะและวัฒนธรรมในพื้นที่ ย่านเขาวราช เพื่อส่งเสริมและพัฒนา ย่านเขาวราชโดยใช้ฐานคิดจากทุนทางวัฒนธรรม ของพื้นที่ ซึ่งมหาวิทยาลัยศิลปากรได้รวบรวม นักวิจัยที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ต่างๆ ทั้ง 8 ด้าน มาทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการ ประกอบด้วย

- 1) ด้านโบราณคดี
- 2) ด้านสถาปัตยกรรม
- 3) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและศาลเจ้าจีน
- 4) ด้านอาหาร
- 5) ด้านศิลปะ
- 6) ด้านผลิตภัณฑ์
- 7) ด้านเศรษฐศาสตร์
- 8) ด้านสื่อมัลติมีเดียและการประชาสัมพันธ์

ตลอดจนการประสานความร่วมมือภาคี เครือข่าย 5 ภาคหลัก ประกอบด้วย สถาบันอุดมศึกษา ภาคประชาสังคม/ชุมชน ภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศิลปิน และภาคธุรกิจ/เอกชนเพื่อนำไปสู่การสร้าง กลไก แนวทางหรือกระบวนการจัดการทาง ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชน การสร้าง

กิจกรรมและการทดลองที่ทำให้เกิดแนวคิด หรือความหมายใหม่ในการจัดการศิลปะและ วัฒนธรรม และการสร้างต้นแบบแนวทาง ปฏิบัติของชุมชนสร้างสรรค์และการอาศัยใน เขตเมืองอย่างมีคุณค่าโดยผ่านกระบวนการ มีส่วนร่วมและกิจกรรมการวิจัย 5 กิจกรรม ได้แก่

1) การสร้างแผนที่วัฒนธรรม ทำการ ศึกษาความเป็นมาของพื้นที่ ย่าน ชุมชน ความหมายและอัตลักษณ์ของย่านเขาวราช เพื่อค้นหาคุณค่า ความหมาย ศักยภาพ และ ต้นทุนทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างกระบวนการ เรียนรู้ตัวตนของย่านร่วมกับชุมชนเจ้าของ พื้นที่และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมที่สามารถเผยแพร่สู่ สาธารณชนได้ในรูปแบบที่เหมาะสมกับพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากทุน ศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน เป็นการศึกษา หาความหมายเชิงอัตลักษณ์ที่ต้องการ พัฒนาและรื้อฟื้นขึ้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยนำทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมอันเป็น อัตลักษณ์ของย่านเขาวราชมาสร้างคุณค่า ความหมาย และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาให้ เกิดมูลค่าแก่ชุมชนหรือพื้นที่

การประชุมคณะผู้วิจัยและประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างนักวิจัยทั้ง 8 สาขาการวิจัย เพื่อดำเนินงานโครงการวิจัย

การประชุมหารือระหว่างนักวิจัยและชุมชนเสือนฤทธ์ ย่านเยาวราช

3) การออกแบบศิลปะบนฝาต่อเพื่อเผยแพร่แผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน ทำการศึกษาความหมายทางประวัติศาสตร์ เรื่องราว ลวดลาย หรือสิ่งของที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและย่าน เพื่อนำไปออกแบบและสร้างสรรค์ศิลปะสาธารณะในรูปแบบศิลปะบนฝาต่อสาธารณะเพื่อเผยแพร่แผนที่ทางวัฒนธรรมและสื่อสารสร้างการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ของย่าน

4) การพัฒนาเมนูอาหารต้นแบบด้วยทุนทางวัฒนธรรมของเยาวราช ทำการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับอาหารและอัตลักษณ์ของย่านและชุมชน โดยการสำรวจแหล่งที่มา คุณสมบัติของวัตถุดิบต่างๆ พร้อมสังเกตปรากฏการณ์ระหว่างผู้คนและอาหารในพื้นที่ เพื่อนำไปพัฒนาต้นแบบเมนูอาหารจากอัตลักษณ์ของย่านตลอดจนเผยแพร่เมนูอาหารวัฒนธรรมของย่าน

5) การพัฒนาศาลเจ้าเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเยาวราช ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการมลภาวะทางอากาศของศาลเจ้าต่างๆ ในย่านเยาวราช เพื่อศึกษา เปรียบเทียบสภาพบริบท เงื่อนไขในการจัดการมลภาวะทางอากาศ และจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการ แนวทาง และรูปแบบของการจัดการมลภาวะทางอากาศบนฐานวัฒนธรรมของศาลเจ้าและชุมชนแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและภาคีเครือข่าย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการบูรณาการระหว่างการวิจัย การเรียนการสอน การบริการวิชาการ เข้ากับการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม เพื่อนำองค์ความรู้ด้านต่างๆ และอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมาตอบโจทย์ การวิจัยและขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ และนักศึกษาายังได้ เรียนรู้การทำวิจัยพร้อมกับอาจารย์ผู้สอนที่เป็นนักวิจัยในโครงการ ได้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ มีส่วนร่วมกับชุมชน โดยนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ไปช่วยเสริมในส่วนที่ชุมชนต้องการเพื่อการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน

การประชุมหารือแนวท่วงความร่วมมือทางกรวิจัยกับสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร

การจัดกิจกรรมการสัมมนา เรื่อง “ชา ขนมห เทพเจ้ากับเทศกาลตรุษจีน” ในวันที่ 19 มกราคม 2563 ณ ชุมชนเสือนฤทธ์

การจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ตามวิถีประเพณีและวัฒนธรรม “การไหว้เจ้า เสริมดวง เสริมบารมี ตามวิถีวัฒนธรรมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนย่านเยาวราช” ในวันที่ 1 – 2 กุมภาพันธ์ 2563

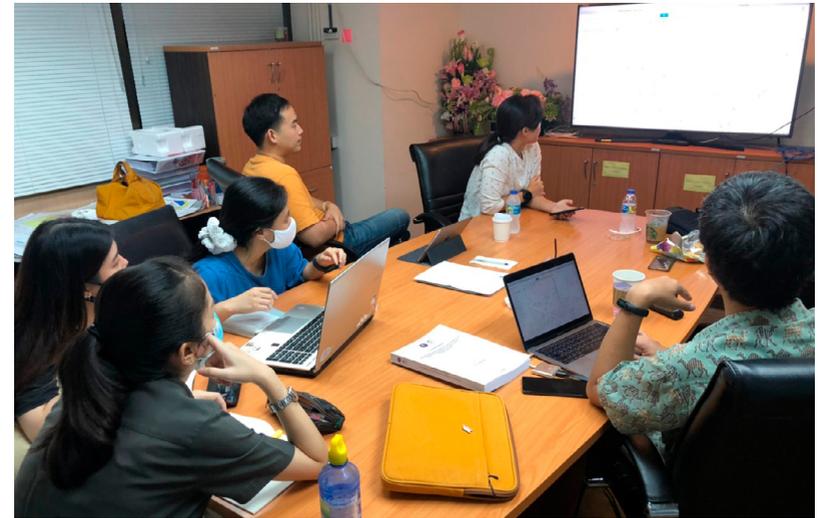
การสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรม
โครงการวิจัย “การพัฒนาทุนทางศิลปะ
และวัฒนธรรมย่านเยาวราช”

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรดี เกษมสุข
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรรณิการ์ สุธีรัตนภิรมย์
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

แหล่งพาณิชย์การและชุมชนเก่าแก่ในพื้นที่ย่านเยาวราช

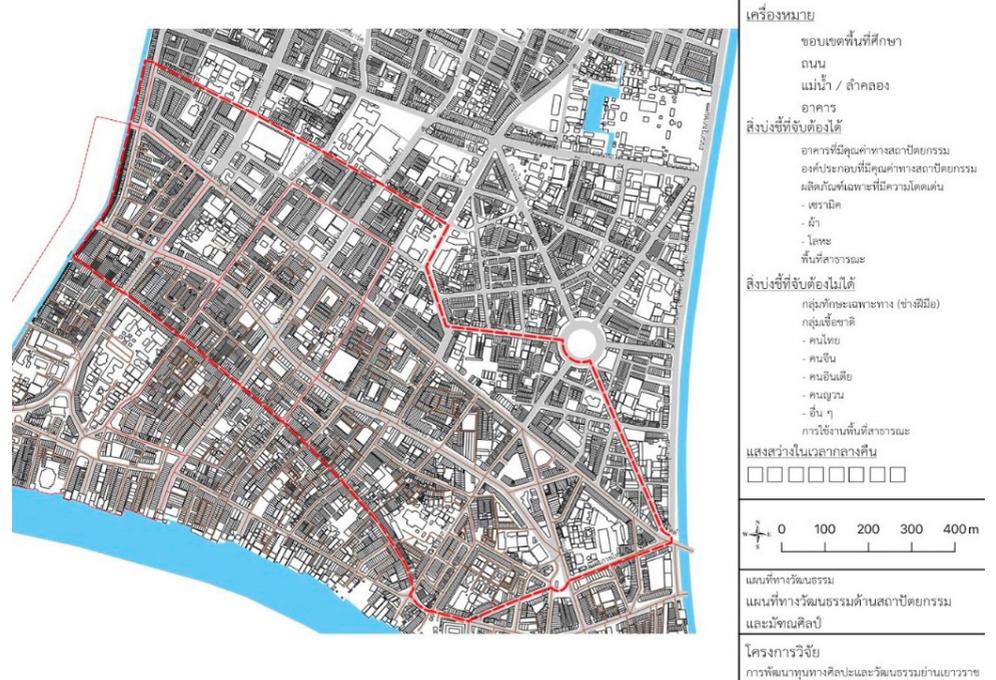
การประชุมเพื่อดำเนินงานด้านการสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรม

การจัดการแผนที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Mapping) คือหนึ่งในเครื่องมือวิจัยของโครงการ “การพัฒนาทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมย่านเยาวราช” ซึ่งมีฐานการใช้ความรู้จากสาขาการศึกษาวิจัยด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี และสถาปัตยกรรมและผังเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจความเป็นมา ฐานรากของย่านและชุมชน อัตลักษณ์ และเป็นพื้นฐานในการต่อยอดทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมของย่านเยาวราช

“การสร้างแผนที่วัฒนธรรม” ประกอบด้วยการศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมบนถนนเยาวราช – เจริญกรุง ทั้งจากเอกสารประวัติศาสตร์โบราณคดี พระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ ตำรา หนังสืองานวิจัย บทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสิ่งแผนที่โบราณ แผนที่โบราณ ภาพถ่ายโบราณ ตลอดจนมีการลงภาคสนามสำรวจพื้นที่จริงและสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีรูปลักษณ์และไม่มีรูปลักษณ์ (Tangible and Intangible Cultural Assets) ของย่านประวัติศาสตร์ อาทิ กิจการค้าประเภทต่าง ๆ อาคารสำคัญ พื้นที่ศาสนสถาน วัด ศาลเจ้า เทศกาลงานฝีมือ ความเชื่อ และแหล่งที่มีเรื่องราวที่น่าสนใจ ตำนาน เรื่องที่เคยนิยม การเก็บข้อมูลทั้งในเชิงสถาปัตยกรรมผังเมืองในบริเวณพื้นที่ริมคลองรอบกรุง (คลองโอ่งอ่าง) การเก็บข้อมูลเชิงลึก สำรวจกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อทดลองออกแบบกระบวนการพัฒนาเชิงผังเมืองโดยเฉพาะ ตลอดจนการกำหนดนิยามของ “ความเป็นอยู่ที่ดี” (Well Dwelling) ทั้งนี้ ข้อมูลพื้นฐานข้างต้นมีการนำไปใช้ในกิจกรรมสร้างสรรค์ของโครงการวิจัยการพัฒนาทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมย่านเยาวราช

นอกจากการรวบรวมข้อมูลทั้งทางเอกสาร การลงพื้นที่สำรวจ และร่วมพูดคุยกับชุมชนแล้ว กระบวนการดำเนินงานวิจัย “การสร้างแผนที่วัฒนธรรม” ผ่านการมีส่วนร่วมจากชุมชน ยังประกอบด้วยการประชุมกลุ่มย่อยระหว่างคณะผู้วิจัยแบบบูรณาการองค์ความรู้ทั้ง 8 สาขางานวิจัย เพื่อออกแบบกิจกรรมที่มีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่าย อาทิ การพูดคุยกับตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำข้อมูลจากการดำเนินงานดังกล่าวมาจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งหรือประเภทศิลปวัฒนธรรม ดำเนินการสังเคราะห์สรุปข้อมูล และจัดทำรายการแผนที่ทางวัฒนธรรม (Inventory) เพื่อผลิตแผนที่ทางวัฒนธรรมในเชิงข้อมูลดิจิทัลด้วยรูปแบบ GIS (Geographic Information System) นำไปสู่การจัดทำแผนที่วัฒนธรรมให้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาและเป็นสื่อในการเผยแพร่องค์ความรู้จากงานวิจัยไปสู่ชุมชนและสาธารณะ

การสร้างพื้นที่และเก็บข้อมูลแหล่งประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าอย่างเยาวราช

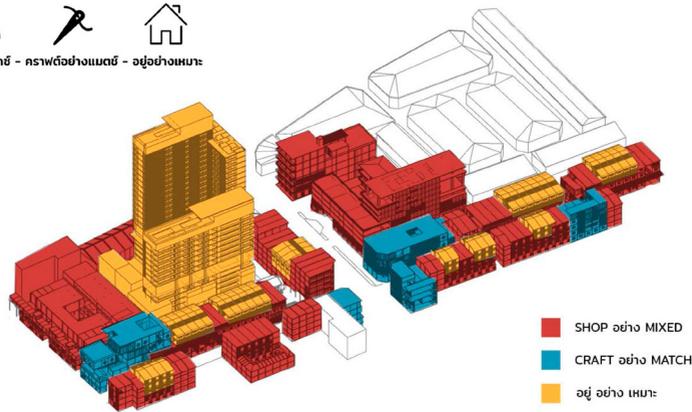
การผลิตแผนที่ทางวัฒนธรรมในเชิงข้อมูลดิจิทัลด้วยรูปแบบ GIS (Geographic Information System)

 สำเพ็งยุคใหม่ - ช้อปอย่างมีกึ๋น - คราฟต์อย่างแมตซ์ - อยู่อย่างเหมาะ

การทดลองออกแบบกระบวนการพัฒนาเชิงผังเมือง และการกำหนดนิยามของ
 "ความเป็นอยู่ที่ดี" (Well Dwelling)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ
 จากทุนศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน
 โครงการ "การพัฒนาทุนทางศิลปะ
 และวัฒนธรรมย่านเขาราช"

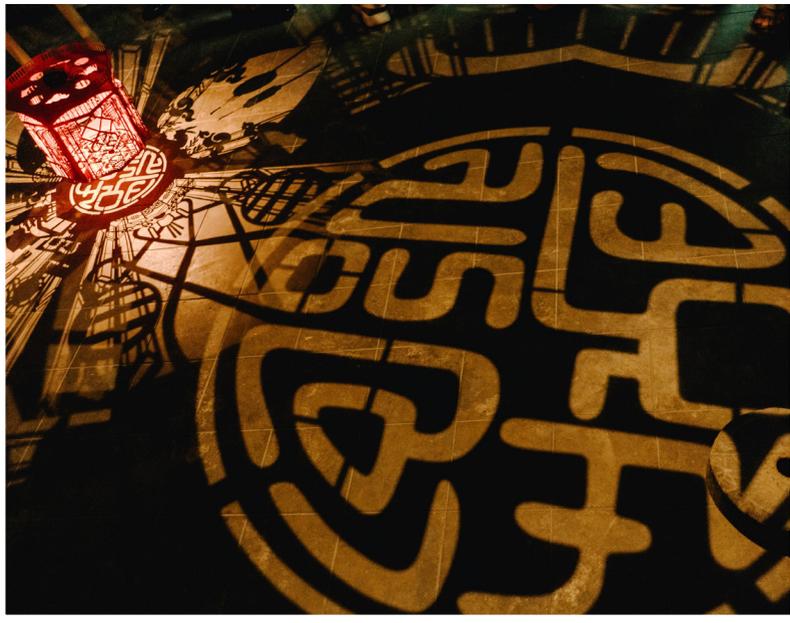
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวัฒน์ สิริเวสมาศ
 คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

นายอภิทาน ลี้มบริบูรณ์
 นางสาวตรีรัตน์ วิทยาปรีชากุล
 นางสาววรรณิศา สถิติรัตน์
 นางสาวพินนา เลาหชัย
 นักศึกษาหลักสูตรศิลปะการออกแบบ ระดับปริญญาโท
 คณะมัณฑนศิลป์ ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จากการบูรณาการการศึกษาวิจัย
ของโครงการ และการวิเคราะห์ข้อมูล
ร่วมกันระหว่างนักวิจัยจากคณะโบราณคดี
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะจิตรกรรม
ประติมากรรมและภาพพิมพ์ และ
คณะมัณฑนศิลป์ เป็นข้อมูลที่ชี้ชัดลงมา
ผ่านการศึกษาแล้วว่า ในขอบเขตพื้นที่ย่าน
เยาวราช - เจริญกรุง ในกลุ่มของงานพัฒนา
ผลิตภัณฑ์นั้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่
สำรวจและศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์กระดาษ
ไหว้เจ้าในย่าน “ชุมชนเจริญไชย” และ
ได้ทำการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนที่ผู้คนส่วน
ใหญ่ประกอบอาชีพขายกระดาษไหว้เจ้า
ศึกษาประเภทของกระดาษที่มีขายใน
ชุมชน และประเภทของผลิตภัณฑ์ที่สามารถ
พัฒนาต่อยอดจากผลิตภัณฑ์ในชุมชนได้
โดยคณะผู้วิจัยได้ศึกษาและทดลองสร้าง
ผลิตภัณฑ์โคมไฟเพื่อตกแต่งงานเทศกาล
วันไหว้พระจันทร์ที่จัดขึ้นในชุมชนเจริญไชย
เป็นประจำทุกปี โดยทางคณะผู้วิจัยได้
ร่วมมือกับชุมชนในการจัดแสดงผลงาน
ในวันที่ 13 กันยายน 2562 ซึ่งมีกระบวนการ
ดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนการออกแบบ ภาพร่าง แนวคิด
และผลงานโคมไฟต้นแบบสามมิติ

1) **ลงพื้นที่เก็บข้อมูลวางแผน** คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ตัวแทนคณะทำงานชุมชนเจริญชัยถึงความต้องการ และความเป็นไปได้ในการลงพื้นที่ทำงาน

2) **วิเคราะห์สรุปโจทย์** ร่วมมือกับคณะทำงานชุมชนเจริญชัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยเล็งเห็นผลร่วมกันถึงผลิตภัณฑ์จากกระดาษที่หลายร้านค้าในชุมชนมีไว้ขายและประดับตกแต่งในช่วงเทศกาล นั่นคือ “โคมไฟ”

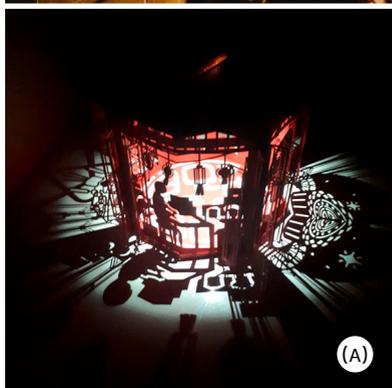
3) **บูรณาการกับการเรียนการสอน** โจทย์กิจกรรมนี้ได้ทำการประสานงานโครงการเข้ากับรายวิชาในหลักสูตรศิลปะ การออกแบบ ระดับปริญญาโทหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ โดยทำการบรรยายเรื่องโครงการวิจัย การให้ข้อมูลเบื้องต้นในการลงพื้นที่ศึกษา การกำหนดกรอบของโจทย์ให้นักศึกษาได้มีพื้นที่ในการทำงานสร้างสรรค์

4) **ลงพื้นที่ศึกษา** คณะผู้วิจัยได้นำคณะนักศึกษาศิลปะโทลงพื้นที่เป้าหมายย่านชุมชนเจริญชัย เพื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตการทำค้าขายของคนในชุมชน การเข้าเยี่ยมชมนิทรรศการที่ชุมชนบ้านเก่าเล่าเรื่อง และร้านขายเครื่องอุปโภค “เอี้ยะเซ่ง” ที่ดำเนินกิจการมานานกว่าสามชั่วอายุคน ซึ่งการได้สังเกตลักษณะของสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตชุมชนทำให้นักศึกษาได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่อย่างชัดเจน เพื่อดึงสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าไปสร้างสรรค์ผลงาน

5) **ขั้นตอนการออกแบบ** นักศึกษาได้ทำการออกแบบโคมไฟที่มีลักษณะหลากหลายตามการตีความ โดยการร่างแบบทำแบบจำลองสามมิติ และการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานจากคณาจารย์นักวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ จนไปถึงการคัดเลือกผลงานที่มีความโดดเด่นและนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์โคมไฟกระดาษเพื่อนำไปประดับตกแต่งชุมชนเจริญชัยในวันไหว้พระจันทร์เมื่อเดือนกันยายน 2562

6) **วัดผล** ผลลัพธ์จากการศึกษาวิจัยและทำงานเชิงปฏิบัติการร่วมกับชุมชนจึงได้ผลงานโคมไฟกระดาษที่สะท้อนลักษณะวิถีชุมชน โดยใช้สัญลักษณ์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของชุมชน เช่น หน้าบ้านมาเพิ่มเติมเรื่องราว ซึ่งมี 4 ด้าน แต่ละด้านฉลุลวดลายเล่าเรื่องราวและแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต ได้แก่ วิถีชุมชนกับกระดาษไหว้เจ้า การจัดโต๊ะไหว้พระจันทร์ ดวงจันทร์และกระดาษ และขนมวันไหว้พระจันทร์ ซึ่งโคมไฟต้นแบบดังกล่าวได้ถูกสร้างสรรค์ขึ้นผ่านกระบวนการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัย และการมีส่วนร่วมทั้งกลุ่มนักศึกษาและชุมชน

ผลงานโคมไฟเมื่อพัฒนาแบบจนเสร็จสมบูรณ์

แสงและเงาที่ปรากฏขึ้นจากโคมไฟ สะท้อนให้เห็นถึงเงาทั้ง 4 ด้านของโคมที่ลุลวดลายเล่าเรื่องราววิถีชุมชน คือ ยานขายกระดาษไหว้เจ้า (A) การจัดโต๊ะไหว้พระจันทร์ (B) ขนมไหว้พระจันทร์ (C) และความเชื่อเกี่ยวกับพระจันทร์ (D)

การออกแบบศิลปประเพณีฟาท่อเพื่อเผยแพร่
แผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน
โครงการวิจัย “การพัฒนาทุนทางศิลปะ
และวัฒนธรรมย่านเขาราช”

โดย รองศาสตราจารย์จักรพันธ์ วิลาสินีกุล
อาจารย์พิเชฐ เขียวประเสริฐ
คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

การดำเนินงานออกแบบฝ่าเท้าท่อ (สาธารณูปโภค) เพื่อเผยแพร่แผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน มีกรอบแนวคิดการวิจัยในการใช้กิจกรรมและงานสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นสื่อเผยแพร่อัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงสนับสนุนให้เกิดงานศิลปะสาธารณะที่ส่งเสริมทัศนสุนทรีย์แก่เมือง การวิจัยด้านศิลปะสีงานหลักได้แก่ การออกแบบฝ่าเท้าท่อสาธารณูปโภค ซึ่งเริ่มต้นจากการสำรวจพื้นที่ในย่านเยาวราช - เจริญกรุง หาคความเป็นไปได้ที่จะใช้งานศิลปะและการออกแบบเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่สาธารณะในย่านชุมชนเพื่อสร้างหมุดหมายบนแผนที่ทางวัฒนธรรมขึ้น

ผลลัพธ์ของการสำรวจพื้นที่และการทำงานร่วมกับนักวิจัยด้านประวัติศาสตร์ จึงได้ข้อสรุปเป็นตำแหน่งของฝ่าเท้าประปาที่เหมาะสมจะพัฒนาให้เกิดฝ่าเท้าที่มีความเป็นศิลปะและสื่อถึงประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของย่านเยาวราช งานวิจัยนี้มีการศึกษาวิธีการให้ข้อมูลของชุมชนและย่านด้วยระบบ QR code บนฝ่าเท้าซึ่งเป็นรูปแบบการเผยแพร่แผนที่ทางวัฒนธรรม การดำเนินการยังได้ประสานความร่วมมือกับการประสานครหลวง และได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการโรงงานหล่อเหล็กมาร่วมพัฒนาฝ่าเท้าให้ได้คุณภาพทัดเทียมกับต่างประเทศ

การประชุมระหว่างนักวิจัยกับเจ้าหน้าที่ของการประปานครหลวง และนักวิจัยกับผู้ประกอบการบริษัท นวาศูนย์ โลหะชลบุรี จำกัด และลักษณะของฝ่าเท้าของการประปาที่โครงการวิจัยจะพัฒนา

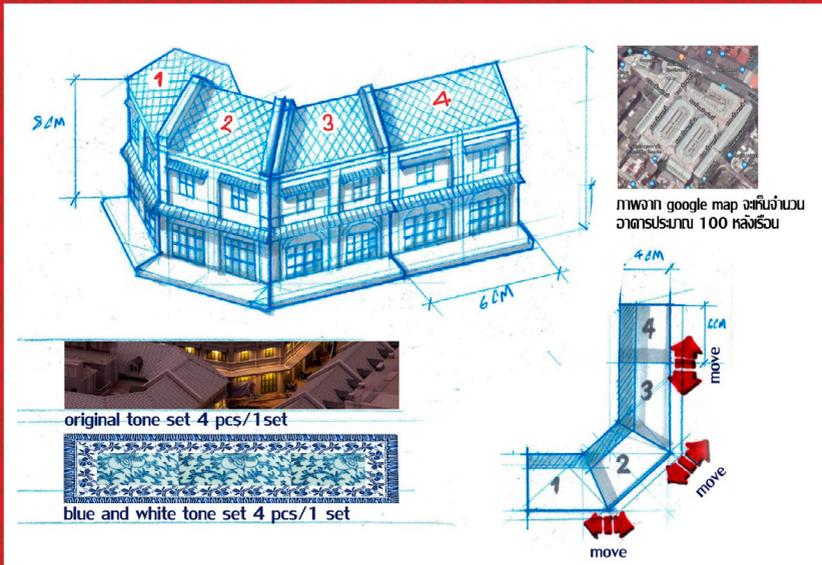

นอกจากนี้ การวิจัยด้านศิลปะยังมีกิจกรรมเชิงทดลองในลักษณะห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) และกิจกรรมพัฒนางานศิลปะต้นแบบเพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน กิจกรรมทั้งสองเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายทางศิลปะในชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักศึกษานักวิจัย ชุมชน ศิลปินทั้งในและนอกพื้นที่ ผลลัพธ์ของกิจกรรมทำให้เกิดแนวคิดและรูปแบบงานศิลปะที่น่าเสนอความงามและความหมายจากมุมมองของผู้มีส่วนร่วมที่หลากหลาย และได้งานศิลปะต้นแบบที่ชุมชนหรือผู้ประกอบการด้านศิลปะในชุมชนสามารถนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้

การร่วมมือกับคุณพลเสถียร โลหะชาละธนกุล อุ่น พอททอรี่ (Aoon Pottery) ศิลปินช่างปั้นภาชนะเครื่องเคลือบในชุมชน และนักวิจัยด้านอาหาร ในการพัฒนาข้าวต้มใช้ในกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมอาหารจากทุนวัฒนธรรมชุมชน

การพัฒนาโมเดลอาคารชุมชนเลื่อนฤทธิ์ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์
ของที่ระลึกของชุมชน และการออกแบบลวดลายและลักษณะ
เครื่องเคลือบเขียนสีพัฒนาขึ้นจากโบราณวัตถุที่ขุดพบใน
ชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างนักวิจัยกับชุมชนเลื่อนฤทธิ์
และคุณพิชชากร ชวนรุ่งเรือง ศิลปินเครื่องปั้นดินเผา

Collage

CHINATOWN IN BANGKOK

Artwork

Taking architecture as the external form of artwork and taking people's lifestyle and living environment as internal forms, people still maintain a traditional way of life when the external environment changes. Urban renewal should look for emotions in old things as an element of a new building.

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างสรรค์ศิลปะจากการสำรวจพื้นที่
และชุมชนย่านเยาวราช (ไทย-ญี่ปุ่น) และการนำเสนอผลงานศิลปะ

การพัฒนาเมนูอาหารต้นแบบด้วยทุนทาง
วัฒนธรรมของเยาวราช
โครงการวิจัย “การพัฒนาทุนทางศิลปะ
และวัฒนธรรมย่านเยาวราช”

‘เจียะม้าย...สำหรับอาหารของคน’
มูลค่าทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเมืองยุคดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์

โดย อาจารย์ ดร. นิพัทธ์ชนก นางพินิจ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

อาหารพัฒนาความเป็นมนุษย์และสะท้อนถึงความเป็นไปของผู้คนไม่ว่าจะอิมหน้าหรือขาดแคลน มนุษย์กับอาหารต่างมอบความหมายที่มีคุณค่าให้กันและกันตั้งแต่บรรพกาล ฟังพอใจหรือหน่วยส่วนมีผลต่อทั้งอาหาร มนุษย์ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม “จานที่ใช้” ส่งผลต่อการทำอาหารจานนั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า ปลุกแล้วปลุกเล่า ชายแล้วชายอีก เล่ากล่าวถึงได้ไม่จบสิ้น ความอร่อยนั้นจึงเป็นมากกว่าคำตัดสินจากอาณาจักรผัสสะ

ผู้วิจัยใช้กรอบวิชาด้านศาสตร์และศิลปะอาหาร (Gastronomy) เป็นเลนส์สำคัญในการทำความเข้าใจ “เยาวราช” และเลือกใช้รายการอาหารที่อยู่ใกล้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ จึงมุ่งศึกษาอาหารเช้าเพราะเป็นกิจกรรมเกิดขึ้นภายในครัวเรือนซึ่งมีความห่างไกลจากตัวแปรสังคมหรือเศรษฐกิจภายนอก

มากกว่าพื้นที่ร้านอาหาร เพื่อมองหาคุณค่าจากอาหารนี้ในหลายแง่มุมทั้งประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และที่สำคัญที่สุดสำหรับนักการอาหารที่อยากค้นหาคือความดีงามด้านศิลปะอาหารอันเป็นคุณค่าด้านสุนทรียะที่จับต้องได้ยาก โดยมุ่งหวังจะค้นพบและบันทึกไว้ตลอดจนชี้แนะให้คนในพื้นที่และผู้ที่สนใจนำไปใช้พัฒนาอาหารและความเป็นอยู่อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

...แม้ตามตัวหนังสือ *เจ๊เย็บมวย* คือ การ

ข้าวต้มก๊วยและกับข้าวต้ม

อย่างไรก็ตาม เมื่ออ้างอิงถึงสุนทรียะด้านรสชาติอาหาร ประเทศจีนมีวัฒนธรรมอาหารที่เป็นหนึ่งในห้าอาหารของโลก (มร. ถนัดศรี เคยกล่าวไว้ ทั้งห้า ได้แก่ จีน อินเดีย ไทย ฝรั่งเศส และ อิตาลี) อาหารจีนถูกบันทึกและผลิตซ้ำอย่างแนบแน่นกับธรรมชาติและแบ่งเป็น 8 กลุ่มอาหารตาม 8 มณฑล รสชาติของแต่จิวเมื่ออ้างอิงจากกลุ่มอาหารถิ่นกำเนิด คือ พูเจียน ที่กล่าวว่ามีความหวานเป็นรสนำ กลับไม่พบในสำรับเจียะม้วยนี้เท่าใดนัก แต่รสชาติข้าวต้มสามัญนี้สามารถพัฒนาได้ถ้านำสำรับนี้ไปเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอาหารแกนหลักของประเทศจีนซึ่งแจจกแวงไว้โดยศิลปินชื่อหยวนเมย (Yuan Mei) เขาผู้นี้เป็น Epicurean ซึ่งในสายการอาหาร หมายถึง เจ้าสำราญและเชี่ยวชาญด้านอาหาร หยวนเมยถ่ายทอดรสชาติที่จับต้องไม่ได้ให้เป็นรูปธรรมอย่างมีทิศทางว่าอาหารจีนมีรสชาติอันเป็นเลิศ

ทั้งนี้รสชาตินั้นหยวนเมยได้รวมสัมผัสของอาหารไว้ด้วยอย่างประณีต ผู้วิจัยได้ใส่รายการอาหารจากสำรับเจียะม้วยที่ใกล้เคียงกับรสชาติกลุ่มเหล่านั้นและพยายามขยายความประกอบดังนี้

鮮 Hsien รสธรรมชาติถูกจับมาวางให้ใกล้เคียงที่สุด

ใบปอที่ขมต้นหวานชุ่มคอตอนปลาย การผัดใบปอจะพยายามเก็บรสใบปอไว้โดยไม่ปรุงแต่งจนเปลี่ยนรสนั้นๆ ความยากคือ ต้องทำให้วัตถุดิบหลักแสดงตัวตนออกมาชัดเจน หยวนเมยอธิบายว่าอยากลิ้มรสของหน่อไม้ที่อ่อนละมุนให้เอาเนื้อหมูชิ้นดีมาต้มด้วย แต่ตอนเสิร์ฟให้ทิ้งหมูไปเสียให้ตั้งใจรับรู้และจดจำแต่รสและสัมผัสอ่อนของหน่อไม้อย่างเดียว

濃 Nung รสเข้มข้น

ปรุงให้ถึงรส rich เช่น หมูซี่อิ้ว ถ้าวัตถุดิบที่ไร้รสจริงๆ ก็ต้องปรุงออกมาให้อร่อย ปลุกให้มีชีวิตชีวากลับคืนมา เช่น ไก่หรือหมูที่เข่นไหวเสร็จแล้วมาถึงคราวมนุษย์ก็ต้องปรุงให้ออกรส

香 Hsiang กลิ่นหอม

หอมข้าว หอมมะนาว หอมกระทะ หอมน้ำปลา (น้ำปลาคือวัฒนธรรมอาหารจีนมาแต่โบราณเช่นกับไทย) ปุ่มรับรสอันดับแรกคือ ตา ถัดมาคือ จมูก จมูกตัดสินว่าอร่อยหรือไม่ก่อนลิ้นจะรู้ การทำอาหารให้ครบทุกผัสสะโดยเฉพาะจมูกให้ได้กลิ่นหอมจะยกระดับอาหารธรรมดาให้เหนือชั้นขึ้นอย่าง

ข้าวต้มกับข้าว

- อาหารปฐมบท
- (จับ) เกี่ยม ไตแก่ กาน่าล่าย / เต้าหู้ยี้ / เกี่ยมถั่ว
- ผัดใบปอ / ไซโป้วผัดไซ / ผัดถั่วงอกเต้าหู้ / ถั่วลันเตาทอด
- ยาไข่เค็ม
- หมูหยอง / หมูซี่อิ้ว / จับถั่ว
- รากบัวต้มกระดูกหมู

สำเร็จ (มารดาของผู้วิจัยเน้นเรื่องนี้อย่างมาก เช่น การทำให้เปรี้ยวท่านจะใช้เทคนิคเปรี้ยวนอกเปรี้ยวในประชันขันแข่งแต่เชิดชุกนอยู่เสมอ)

ในกรณีนี้ให้ลองไซโป้วผัดไซ ให้หอมกระทะในขณะที่เดียวกันรักษาสัมผัสไซโป้วให้กรอบจะทำให้ของสามัญเป็นเลิศ

油而不膩 Yu-er-pu-ni รสมันที่ไม่ใช้เลี่ยนน้ำมัน

ถั่วทอด หรือแม้แต่ น้ำมันในปริมาณที่เหมาะสม ความมันเป็นการให้น้ำมันจากอาหารมาเคลือบพื้นผิวลิ้น ถ้ามีมากเกินไปจะล้นลื่นทำให้เลี่ยน บ่อยครั้งเป็นเพราะตั้งใจจะใช้น้ำมันถนอมและยืดเวลาอาหารให้อยู่ยาวนาน จึงต้องพยายามรักษาสมดุล อย่างในกรณีถั่วทอดคลุกเกลือในสำรับข้าวต้ม ถ้าอยากให้ถั่วไม่ได้แค่เป็นแค่ถั่วให้ใช้ถั่วใหม่ขนาดใหญ่จนเกินไป ยิ่งถั่วคั่วโดยใช้ไฟอ่อน คั่วใจเย็นๆ ให้สุกจากข้างในออกมาก่อนจะไปทอดในกระทะต่ออีกนิด จะได้รสถั่วที่หอมไม่ธรรมดา

มีสัมผัส เช่น 嫩 Nun นุ่ม / 脆 Tsuei กรอบ / 軟 Ruan ร่วน

รากบัวกรอบ ผักดองกรอบ ข้าวที่นุ่มเป็นของเข้าสำรับเจียะม้วยได้ทั้งนั้น เว้นแต่ความร่วนที่น่าจะไปอยู่กับขนมเสียมากกว่า

ซึ่งจากรายการอาหารที่ผู้คนกล่าวถึงในประเด็นทานกับม้วยมากมายนั้น มีบางรายการที่ได้คัดเลือกมาทำการทดลองสนทนาหาคุณค่าที่เป็นเลิศในบริบทเขาวราชโดยเฉพาะตามที่แสดงในภาพ

การสนทนาระดมความรู้เรื่อง ถอดรหัสวัฒนธรรม “เจียะม้วย” กินข้าวต้มวิถีคนเขาวราช
ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ - วันที่ 1 มีนาคม 2563 ณ ร้านจีนเฮง เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ

ลูกไทยเชื้อสายจีนทั้งในเขาวราชเองทั้งจากต่างถิ่นได้ขอเข้าร่วมอย่างท่วมท้นโดยมีคำว่า “เจียะม้วย” เป็นแม่เหล็กพาเข้ามา แม้ทุกคนเคยคุ้นแล้วแต่อยากมาเพื่อให้ความเห็นแบ่งปันมุมมอง ทั้งอาหารทั้งชีวิตอย่างน่าสนใจ ประเด็นที่ชัดเจนพบว่าด้วยเครื่องมือศาสตร์และศิลปะอาหาร รสชาติ แห่งหยวนเมย์ที่ว่าเป็นเลิศกลับไม่เท่ากับความเป็นเลิศที่สำรับนี้ดึงดูดความทรงจำ ความผูกพัน เกี่ยวพัน ให้คนภาคภูมิใจในตัวตนและอยากธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมนี้ไม่เว้นแม้แต่คนรุ่นหลังที่เป็นกำลังสำคัญต่อไปในอนาคต การผลิตซ้ำนั้นจะคงอยู่หรือปรับเปลี่ยนตามบริบทด้วยเหตุผลที่นำมาซึ่งความเห็นร่วมกันทั้งมนุษย์ อาหาร และสิ่งแวดล้อมว่าสำรับนี้คือ “จานที่ใช้”

แหล่งอ้างอิง

ช. ศุภวุฒิ จันทสาโร. (2560). หอเจียะตั้ง ดำเนินอาหารจีน. กรุงเทพฯ: อีบีซี กรุ๊ป.

Lin, J. H. and Lin, T., Chinese Gastronomy. New York: Pyramid, 1972

Lum, K. and Chan, D. F., China, The Cookbook. London: Phaidon, 2016

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการสนทนาระดมความรู้เรื่อง ถอดรหัสวัฒนธรรม “เจียะม้วย” กินข้าวต้มวิถีคนเขาวราช ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ - วันที่ 1 มีนาคม 2563 ณ ร้านจีนเฮง เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร

การพัฒนาศาลเจ้าเพื่อการจัดการ สิ่งแวดล้อมในชุมชนเขาวราช โครงการวิจัย “การพัฒนาทุนทางศิลปะ และวัฒนธรรมย่านเขาวราช”

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิชัย อารักษ์ไพฑูริย์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกิจ สุทธิเรืองวงศ์
คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยศิลปากร

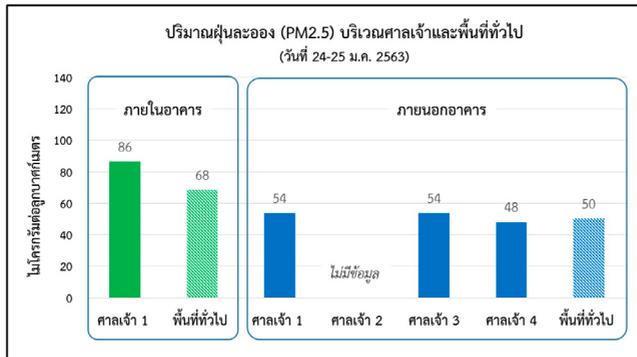
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล อันแจ่ม
อาจารย์ ดร.ณิชนันทน์ เทพศุภรังษิกุล
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาศาลเจ้าเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเยาวราช เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานวิจัยภายใต้โครงการการพัฒนาทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมย่านเยาวราช คณะผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นดังกล่าว โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- เขตสัมพันธวงศ์ เป็นพื้นที่ในย่านเยาวราช – เจริญกรุง ถือเป็นเขตที่มีจำนวนศาลเจ้ามากที่สุด ในกรุงเทพมหานคร มีศาลเจ้าทั้งสิ้น 22 ศาลเจ้า จากจำนวน 261 ศาลเจ้า ศาลเจ้าจำนวนมากได้พัฒนาสู่การเป็นองค์กรสาธารณกุศล และเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งหวังต่อการสร้างความอยู่รอดและความยั่งยืนในการดำเนินงาน ส่งผลให้บทบาทของศาลเจ้าในฐานะที่พึ่งพิงของคนเช่นในอดีตถูกลดทอนความสำคัญลง และถูกตั้งคำถามกับประเพณีปฏิบัติและกิจกรรมทางความเชื่อ เกิดข้อร้องเรียนและข้อพิพาทระหว่างชุมชนกับศาลเจ้า เช่น ปัญหาฝุ่นควันและเศษผงจากการเผาไหม้ของเครื่องกระดาในการสักการะ

กิจกรรมการตรวจวัดปริมาณฝุ่นละออง (PM2.5) และการสัมภาษณ์ในเรื่องแนวทางการจัดการมลพิษในศาลเจ้า และพื้นที่ชุมชนเยาวราช

PM 2.5 (เฉลี่ย 24 ชม.)
ณ เวียดนามโฮเตียน
วันที่ 24 ม.ค. 63 = 30
วันที่ 25 ม.ค. 63 = 21
ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร

ผลการตรวจวัดฝุ่นละออง (PM2.5) ณ บริเวณศาลเจ้าต่างๆ
ในช่วงเทศกาลตรุษจีน (วันที่ 24-25 มกราคม 2563)

คณะผู้วิจัยหารือร่วมกับอธิบดีกรมการศาสนา
ในการจัดการศาสนาสถานให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

● ข้อมูลที่ได้จากการตรวจวัดชี้ให้เห็นว่าปริมาณฝุ่นละออง (PM2.5) ณ บริเวณศาลเจ้าต่างๆ มีระดับที่สูงกว่าพื้นที่ทั่วไปในชุมชนเยาวราช โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเทศกาลตรุษจีน ทำให้ชุมชนและบุคลากรภายในศาลเจ้าได้รับความเสี่ยงจากการสัมผัสสารมลพิษ

● การแก้ไขปัญหาหมอกควันทางอากาศที่มีสาเหตุจากการเผาเครื่องกระดาษสำหรับประกอบพิธีกรรมตามประเพณีและความเชื่อ จึงต้องให้ความสำคัญทั้งในมิติของการจัดการจากมาตรการการดำเนินงานของศาลเจ้า และมิติการสร้างการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเผาเครื่องกระดาษของประชาชนในพื้นที่ โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขของวัฒนธรรม ประเพณี ข้อปฏิบัติ และความเชื่อตามหลักการทางความเชื่อ ศาลเจ้า ชุมชน สังคมและหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ประกอบการอื่นๆ ในพื้นที่

กิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ตามวิถีประเพณีและวัฒนธรรม
“การไหว้เจ้า เสริมดวง เสริมบารมี ตามวิถีวัฒนธรรมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนย่านเยาวราช”
วันที่ 1 - 2 กุมภาพันธ์ 2563 ณ ย่านเยาวราช - เจริญกรุง กรุงเทพฯ

**มาตรการสำหรับการแก้ปัญหาหมอกภาวะทางอากาศ
ที่มีสาเหตุจากการประกอบพิธีกรรมและความเชื่อในพื้นที่เขาราช**

1. การจัดการของศาลเจ้าต่อการสักการะและการจัดการรูป เทียน เครื่องกระดาษและวัสดุอื่นๆ ที่เกิดจากการสักการะบูชา

2. ความร่วมมือและการดำเนินนโยบายต่อการแก้ไขปัญหาจาก ภาวศึ่เครื่อง่ายภาวครรัฐ เอกชนและประชาชนในพื้นที่

3. การพัฒนาวัสดุทดแทนสำหรับทางเลือกในการไหว้และสักการะ ที่สามารถลดมลภาวะทางอากาศ เป็นช่องทางการเพิ่มมูลค่าให้กับ ผู้ประกอบการร้านค้ารูป เทียน และเครื่องกระดาษ

4. การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักต่อการไหว้สักการะที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริโภคหรือผู้แสวงบุญ

5. การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาวัสดุทดแทน สู่ผู้ประกอบการ ในการเพิ่มมูลค่าจากสินค้าทดแทนที่เป็นทางเลือกของผู้บริโภค

แนวทางการขับเคลื่อนมาตรการแก้ปัญหา
มลภาวะทางอากาศที่มีสาเหตุจากการประกอบพิธีกรรม
และความเชื่อในพื้นที่เขาวราช 5 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. สำหรับศาลเจ้าหรือผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม
 - 1.1 มาตรการลดจำนวนกระถางรูป
 - 1.2 มาตรการการบริหารจัดการของศาลเจ้า

2. สำหรับผู้สีกการ-บูชาหรือผู้ใช้บริการทางวัฒนธรรม
 - 2.1 มาตรการลด ละ เลิกการใช้รูปและเครื่องกระดาศแบบค่อยเป็นค่อยไป

3. สำหรับนักวิชาการ นักคิด และนักพัฒนาสินค้า
 - 3.1 มาตรการพัฒนาสินค้าทดแทนประเภทรูป
 - 3.2 มาตรการพัฒนาสินค้าทดแทนประเภทเครื่องกระดาศ

4. สำหรับผู้ประกอบการร้านค้าเครื่องสีกการ-บูชาหรือตลาด
 - 4.1 มาตรการก่ยทอดคองค้ควมรู้ในการพัฒนาสินค้าและวัสดุทดแทนผู้ประกอบ

5. สำหรับภาคีเครือข่ายหรือห้องโชู่ปทาน
 - 5.1 มาตรการแก้ไ้ปัญหาแบบบูรณาการเชิงรุก
 - 5.2 มาตรการสร้างควมร่วมมือและการสนับสนุนในเชิงนโยบายและกัรพยากร
 - 5.3 มาตรการรณรงค์และประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้สู่ชุมชน

รางวัล
Thailand Research Expo 2020
Award

มหาวิทยาลัยศิลปากรได้รับรางวัล Silver Award ในกิจกรรมการประกวด Thailand Research Expo 2020 Award ในงานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2563 (Thailand Research Expo 2020) โดยมหาวิทยาลัยศิลปากรได้เข้าร่วมนำเสนอผลงานวิจัยภาคนิทรรศการในงานมหกรรมงานวิจัยแห่งชาติ 2563 เรื่อง “การพัฒนาทุนทางศิลปะและวัฒนธรรมย่านเขาวราช” ภายใต้แนวคิด “พลวัตวิถีเขาวราช สืบทอด เปิดรับ ปรับตัว” ในกลุ่ม “งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายทางสังคม” เมื่อวันที่ 2-6 สิงหาคม 2563 ณ โรงแรมเซ็นทาราแกรนด์และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ซึ่งมีสำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรม และการสร้างสรรค์ (สวทส.) เป็นผู้ประสานงานการนำเสนอผลงานวิจัยในงานดังกล่าว

